

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1012/1-XI/2 01.07.2010. године	
--	--

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VI редовној седници, одржаној дана 01.07.2010. године, донело следећу

ОДЛУКУ

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: **ВРСТЕ И ФУНКЦИЈА ЗАДАТАКА У НАСТАВИ**, кандидата мр Саше Дубљанина и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

Доставити: 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
--	--

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области <u>друштвено-хуманистичких наука</u> (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/1750</u>	
(број захтева)	
<u>15.07.2010.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Саше (Адам) Дубљанина
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИ Саша (Адам) Дубљанин
ДАТ (име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под _____
насловом:

Врсте и функција задатака у настави

Универзитет је дана 14.04.2008. својим актом под бр 612-25/61-08 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Врсте и функција задатака у настави

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Саше (Адам) Дубљанина
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 1.04.2010. одлуком факултета под бр 495/1-XI/1 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Љубомир Коцић	редовни проф.	педагогија	Филозофски ф.
2.	др Милица Митровић	доцент	педагогија	Филозофски ф.
3.	др Радован Антонијевић	доцент	педагогија	Филозофски ф.
4.	др Гордана Зиндовић	редовни проф.	педагогија	Географски ф.

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 1.07.2010.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Весна Димитријевић
--	--

Наставно-научном већу
 Филозофског факултета
 БЕОГРАД

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду изабрало нас је у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Врсте и функција задатака у настави*, коју је поднео мр Саша Дубљанин, асистент Филозофског факултета у Београду. Пошто смо проучили поднету дисертацију, у могућности смо да поднесемо Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Докторска дисертација мр Саше Дубљанина *Врсте и функција задатака у настави* има 177 страна основног текста, који, поред увода, садржи следеће целине: Теоријски оквир истраживања (8-116); Методологија истраживања (117-123); Резултати истраживања и интерпретација (124-167); Закључак (168-177). На крају рада дат је попис коришћене литературе (104 библиографске јединице) и приложени инструменти (тестови) коришћени у емпиријском делу истраживања.

Теоријски део рада садржи више поглавља. У првом поглављу (Појам и структура задатка) анализирани су различити приступи појму „задатак“, као и његови структурни елементи. Истакнуто је да су у литератури присутна, када је реч о схватању појма задатка, два становишта – дидактичко (задатак се схвата као форма остварења наставног садржаја и средство у настави) и психолошко (задатак се схвата као циљ и подстицај мишљења, односно као почетак, прва етапа мисаоног

процеса). У истом поглављу разматран је и однос између појма задатка и појмова «питање» и «проблемска ситуација».

У другом поглављу (Врсте и функција задатака у настави) размотрене су различите врсте задатака, тј. наведене и анализирани класификације које добро илуструју различите концептуалне приступе проблему типологије задатака. Констатовано је да се задаци разликују и класификују, пре свега, према функцији коју имају у одређеној наставној ситуацији. Навођењем различитих критеријума и класификација указано је на различите функције задатака у настави и истакнута њихова значајна улога у процесу сазнавања и учења. Указује се, такође, да у наставној пракси доминирају задаци чија је функција да ученику омогуће да репродукује, систематизује, утврди и евентуално примени стечена знања, док се задаци чија је функција стицање научно–теоријских знања и развој мишљења налазе у другом плану, чиме се функција задатака у настави у великој мери редукује. Извршене анализе показују да се у настави од ученика најчешће тражи да се сети наученог, да примени обрасце које је показао наставник и евентуално коментарише нове случајеве. Карактеристика таквих задатака јесте да ученик до решења дође без помоћи са стране и без коришћења других извора знања, а све са циљем да се провери или учврсти оно што је научио или запамтио. Наведени су, при том, ставови аутора који критикују наставну праксу у којој су ретке ситуације да ученик решавајући неки задатак, истовремено овлада новим знањем.

У трећем поглављу приказано је схватање о наставном задатку и његовој функцији у теорији развијајуће наставе. Специфичност овог приступа јесте у томе што се наставним задатком сматра само онај задатак који доводи до овладавања теоријским знањима и општим принципом решавања задатка. При томе се инсистира да наставни задатак буде формулисан у складу са процесом настанка научних знања, а нужна претпоставка за његово решавање јесте да се у сажетој и скраћеној форми понови процес који је довео до настанка одговарајућег научног знања. У таквој ситуацији ученик не усваја знања у готовом виду, већ открива и реализује процес који је довео до њиховог настанка у науци. Решавајући задатак на такав начин, ученик већ на самом почетку процеса учења овладава општим принципом решавања свих појединачних задатака одређене класе.

У четвртном поглављу анализиран је однос између мишљења и решавања задатака и констатовано да се у многим научним радовима мишљење управо

дефинише као процес решавања задатака. У анализи односа између решавања задатака и мишљења, издвојена је специфична функција мишљења која се односи на откривање непознатих својстава и односа предмета или појава, тј. на разумевање. Констатовано је да се разумевање може посматрати као прва етапа процеса решавања задатка, односно као претпоставка за решавање, али и као резултат решавања, јер да би решио задатак, ученик мора разумети неку појаву или процес, без чега нема ни решења, а истовремено доласком до решења, долази и до бољег разумевања непознатих својстава и скривених односа.

Проблем решавања задатака у настави разматран је у посебном, петом поглављу. Приказана су и објашњена два приступа: први, по којем се решавање задатка своди на примену одређеног поступка, и други, по којем се решавање задатка схвата као процес. Први приступ подразумева да када решава задатак ученик примењује неку алгоритамску процедуру како би дошао до решења, при чему му поступак решавања може бити презентован у готовом виду, као одређени образац. Када се овлада поступком, тј. када је поступак меморисан, очекује се да ће у одговарајућој и бити примењен. Међутим, у настави се често дешава да ученик зна неко правило или поступак али није у стању да га примени. С друге стране, ако се решавање задатка схвати као процес, онда се има у виду више међусобно повезаних етапа које воде до откривања општег принципа решавања задатака читаве класе.

С тим у вези размотрене су карактеристике алгоритамских и хеуристичких метода решавања, које се примењују у зависности од тога да ли се решавање схвата као поступак или процес. Објашњена је, такође, и улога аналогije и увиђања у решавању задатака. У посебном одељку у овом поглављу анализиране су и етапе кроз које пролази решавање задатака (идентификација и репрезентација задатка, планирање решења, извршење плана и евалуација плана и решења), и при том наглашен значај адекватне репрезентације за успешно решење неких врста задатака.

У посебном, шестом поглављу описано је како се решавање наставног задатка схвата у теорији развијајуће наставе и у чему је ово становиште специфично у односу на друге концепте. Наведене су и описане етапе решавања наставног задатка и на примеру појма броја показано како се у наставној пракси може применити овај теоријски концепт. Суштина овог приступа јесте да решавање наставног задатка

води до истинског разумевања градива и овладавања научно–теоријским појмовима и знањима. Сматра се да се на једном наставном задатку може открити општи принцип решавања задатака целе класе, па је према томе одлика оваквог приступа економичност и мање оптерећење ученика. Наглашава се да ако ученик самостално не открива систем веза и односа који владају у задатку вероватно неће запазити ни она својства која су битна за решење. Истакнуто је да у наставној делатности и процесу решавања задатака ученик има позицију субјекта јер до принципа решавања задатака долази самостално.

У завршном, седмом поглављу теоријског дела рада анализиран је однос између функције задатака у настави и развоја ученика, при чему је указано на развој интелектуалних способности, посебно развој логичког мишљења. Решавајући задатке у настави, ученици су у позицији да анализирају различите варијанте решења, да их аргументују и доказују истинитост сопствених закључака, што доприноси да се код њих постепено развија критичко мишљење.

У оквиру *другог дела* тезе размотрена су методолошка питања – одређен предмет и циљ истраживања, формулисани задаци и хипотезе, одређен узорак, објашњени истраживачки инструменти, као и статистички поступци примењени у обради прикупљених података. Предмет емпиријског дела истраживања јесте испитивање особености решавања различитих врста задатака у настави и сагледавање њихове функције у процесу сазнавања и учења, тј. у остваривању постављених циљева и исхода наставе. Циљ истраживања јесте утврђивање карактеристика и неопходних претпоставки процеса решавања различитих врста задатака и њихове функције у процесу сазнавања и учења. Истраживање је дескриптивно–аналитичког карактера, а основна техника истраживања је тестирање. Тестови знања (из математике и биологије) обухватили су задатке репродукције, примене и стицања новог знања, уочавања веза и односа и разумевања принципа, самосталног формулисања и проналажења више решења, као и задатке откривања грешке.

У *трећем делу* рада приказани су и анализирани резултати истраживања, на које ћемо се овде укратко осврнути. На основу показатеља општег успеха на тесту из математике закључује се да ученици нису у довољној мери оспособљени за решавање различитих врста математичких задатака. Оцена о недовољној оспособљености ученика за решавање различитих врста задатака утврђена и у

области биолошких знања. Резултати емпиријског истраживања показали су да посебну тешкоћу на оба теста ученицима представљају задаци који се по форми разликују од задатака које су решавали на часовима. Са задовољавајућим успехом решавани су само задаци репродуктивног типа. Тиме је потврђена хипотеза истраживања према којој се ученици у настави најчешће оспособљавају за решавање репродуктивних задатака. На основу налаза изведени су и одређени закључци о квалитету знања која ученици стичу решавајући задатке у настави. Знање о поступку решавања ученици нису успевали да примене у измењеним околностима, на основу чега је закључено да је реч о знању које су прихватили без разумевања и претходне анализе (готовом знању). Задатке решавају претежно применом наученог поступка. У настави не стичу знања која би им омогућила да успешно решавају различите врсте задатака.

Ученици нису успешно решавали задатке који су се по форми разликовали од уобичајених, иако је њихова структура и принцип решавања идентичан са задацима које су у настави већ решавали. Слабији успех на овим задацима тумачен је тиме да ученици не владају општим принципом решавања задатака целе класе (јер да су усвојили принцип, задатак би схватили као појединачан случај неке шире класе задатака). Најслабији успех на тесту из математике постигли су на задацима у којима је требало уочити унутрашње везе и односе међу математичким величинама. Ученицима је био проблем да у тим задацима открију и издвоје основну зависност, што би омогућило тачно решење. И на тесту из биологије постигнут је слаб успех на задацима у којима је било неопходно уочити унутрашњу везу између делова биљке. Показало се да су ученици који су са успехом решавали задатке у којима је било неопходно открити унутрашњу везу, уочити однос међу процесима и појавама, или разумети принцип функционисања неког система, успешно решавали и остале врсте задатака. Констатовано је да уочити и разумети унутрашњу повезаност јесте способност која ученику омогућава да успешно решава различите врсте задатака у настави.

На основу анализе резултата истраживања указано је на могуће узроке неуспеха ученика у решавању различитих врста задатака. Када је реч о тесту из математике, узрок слабог успеха објашњава се тиме што већина ученика није овладала општим принципом решавања задатака одређене класе. С друге стране, на основу анализе процеса решавања и резултата које су ученици постигли на тесту из

биологије, сматра се да је узрок лошијег успеха квалитет знања која поседују и навике које су стекли решавајући најчешће задатке репродуктивног типа. Тиме је потврђена хипотеза истраживања да у садашњој настави решавање задатака претежно има функцију да провери стечена знања и увежба усвојене поступке решавања.

У закључку је истакнуто да у настави треба да буду заступљене различите врсте задатака, односно да доминација само једне или неколико врста задатака може негативно утицати на образовну и развојну функцију наставе и да треба настојати да се створе ситуације у којима ће ученици самостално анализирати услове задатка, откривати везе и зависности међу подацима, евентуално градити модел односа у виду схематског записа и откривати општи принцип решавања задатака.

На основу извршене анализе може се закључити да докторска дисертација мр Саше Дубљанина представља вредан прилог педагошкој науци, посебно теорији наставе. Овде је разматран проблем који је прилично запостављен у нашој дидактици, како када је реч о теоријским разматрањима тако и када је у питању истраживање наставне праксе. Утолико је била и већа потреба за оваквим истраживањем. Задатке које је у овом истраживању поставио, кандидат је успешно реализовао. У раду су размотрена питања која су значајна за успешно разумевање природе и функције задатака, а посебно за сагледавање њихове улоге у процесу сазнавања и учења. Коришћена је релевантна дидактичка литература, као и шира педагошка и психолошка литература, што је обезбедило поуздану основу за заснивање истраживања које је предузето. Истраживање је коректно изведено а добијени резултати на адекватан начин интерпретирани. Резултати овог истраживања могу, свакако, бити корисни и за даље развијање и унапређивање наставне праксе. Има у раду и питања која захтевају потпунија објашњења и налаза који се могу и другачије образлагати, али то ће бити предмет расправе на усменој одбрани, када ће чланови комисије изнети своја запажања и примедбе и затражити потребна разјашњења.

На основу изложеног, комисија предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да прихвати докторску дисертацију мр Саше Дубљанина *Врсте и функција задатака у настави* и одобри усмену одбрану.

У Београду,
21. маја 2010. године

КОМИСИЈА

Проф. др Љубомир Коцић
Проф. др Гордана Зиндовић-Вукадиновић
Доц. др Милица Митровић
Доц. др Радован Антонијевић